

Тело и насиље у уметности и визуелној култури раној модерној гоба
(Body and Violence in Early Modern Art and Visual Culture)

Зборник радова националне научне конференције

Уредница проф. др Саша Брајовић

Секретар издања др Вук Даутовић

Прво издање, Београд 2024.

DOI: https://doi.org/10.18485/f_tnasilje_xv_xix.2024

Издавач

Универзитет у Београду – Филозофски факултет,

Чика Љубина 18–20, Београд 11000, Србија

www.f.bg.ac.rs

За издавача

др Данијел Синани,

декан Филозофског факултета у Београду

Рецензенткиње

др Лидија Мереник, редовна професорка

Филозофског факултета у Београду

др Симона Чупић, редовна професорка

Филозофског факултета у Београду

Лектура и коректура

Радмила Брајовић

Дизајн корица

Бранислав Фотић

Припрема и шtamпа

Досије студио, Београд

ISBN 978-86-6427-345-9

Овај зборник је настао у оквиру научноистраживачког пројекта

Човек и друштво у време кризе, који финансира

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Објављивање ове публикације помогло је
Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије

Предговор

Радови објављени у овом зборнику проистекли су из излагања саопштених на националној научној конференцији *Тело и насиље у уметности и визуелној култури раној модерној доба*, одржаној на Филозофском факултету Универзитета у Београду 29. маја 2024. године. Захваљујем колегама са Одељења за историју уметности Филозофског факултета у Београду, из Галерије Матице српске и Музеја града Београда што су посвећено и са ентузијазмом учествовали на скупу и писали радове за овај зборник. Посебан подстицај у његовом стварању била је сарадња припадника различитих генерација историчара уметности. Нарочито радује учешће представника оних млађих, чија су интересовања и методи изучавања будућност наше науке.

На реализацији научне конференције и зборника посебну захвалност упућујем колеги др Вуку Даутовићу. Хвала професоркама др Лидији Мереник и др Симони Чупић на подстицајним рецензијама. Захвалност изражавам и научно-наставним већима Одељења за историју уметности и Филозофског факултета у Београду, као и његовом декану, проф. Даниелу Синанију. Упућујем је и Министарству просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије која је зборник финансијски подржала.

проф. др Саша Брајовић, уредница

Увод у зборник *Тело и насиље у уметности и визуелној култури раној модерној доба*

Опус научних студија које проучавају историју и репрезентацију насиља у свим временима, па и у раном модерном добу, од почетка 21. века веома је порастао. Наука је дала многе одговоре, али и поставила још више питања о овој тешкој и сложеној теми. Савремени доживљај насиља и преплављеност призорима суровости и патње често отежавају разумевање настајања и концептуализације *насилних* слика у прошлости. Исто тако и облика и степена њихове актуелности, ангажованости или дистанцираности, као и њиховог доживљаја у контексту у којем су обликоване. Ширење насиља у нашем окружењу, посебно трагедије у мају 2023. године, утицали су и на замисао овог зборника. Али, иако ужаснути свепрожимајућом страхотом, аутори текстова су пажљиво приступили анализи нововековних представа суровости, бола и патње у оквирима у којима су створане и посматране.

Тај оквир је временски и просторно разуђен – обухвата подручје западне и источне Европе и Балкана у периоду од 15. до прве деценије 20. века. Текстови анализирају визуелна сведочанства тортуре и агоније у специфичним историјском околностима и испитују њихова религиозна, идеолошка, друштвена, културолошка и естетска упоришта. Тумаче представе патње душе и тела појединаца и група. Изучавају приказе мука, погубљења, погрома, ратова у односу на кризе, реформе, формирање или дисолуције институција и држава, као и у односу на преовлађујуће естетске нормативе. Испитују значај представа насиља у обликовању појединачног и колективног ангажовања и понашања, као и у креирању културе сећања.

Радови сабрани у овом зборнику сведоче да је, упркос развоју идеја, идеологија и институција које су подстакле самоконтролу ума и тела и напретку законодавних процеса који су обуздавали некон-

тролисано насиље у нововековној Европи, оно остало један од централних фокуса визуелне и вербалне културе. Зато разматрају нека од суштинских питања уметности раног модерног доба – како приказати и начинити прихватљивим бол тела и душе, оправдати њихово представљање и посматрање. Текстови истичу да су се у уметности и визуелној култури новог века објединили и међусобно допунили теолошки, социолошки и културолошки дискурс о телу и насиљу, што је створило веома сложене стратегије њиховог приказивања.

Текстови у зборнику проучавају цртеже, фреске, слике на свили и платну, рељефе, минијатуре, илустрације, графике и карикатуре настале у различитим епохама и областима. Њихова просторна и хронолошка разуђеност доказује испреплетност етика и естетика на којима почива репрезентација тела које трпи насиље. Радови скрећу пажњу на променљивост, али и на континуитет идеја и форми у приказу овог феномена који је тада, као и сада, мењао свет, живот и уметност.

Зборник почиње текстом Саше Брајовић *Представије насиља у нововековној уметности: шумачење, посматрање, памћење*. У њему се разматрају основе, развој и проблеми са којима се суочава методологија проучавања ове комплексне теме. Затим се анализира сложени чин посматрања насилних представа у којем се преплићу чулни, ментални и емоционални садржаји, и разматра променљиви карактер доживљаја слика патње. Трећи део рада посвећен је процесу меморијализације чија је окосница представа тела које је претрпело патњу зарад виших циљева. Потом, иста ауторка у тексту *Основе репрезентације тела и насиља у новом веку* објашњава сложено преплитање различитих извора које је створило нововековну визуелизацију патећег тела. Ти извори су тековине античке и средњовековне духовности и уметности, као и ново поимање и представљање људског тела које делом происходи из измењених социјалних конвенција, анатомских студија и ритуала јавног кажњавања. Тако су створене представе које почивају на обједињењу и међусобном допуњавању сакралних и профаних садржаја, естетског, теолошког, социолошког, културолошког и медицинског дискурса о телу и насиљу.

Поглавље АГОНИЈА, ЕМПАТИЈА И ВЕЧНО ТЕЛО почиње текстом Јакова Ђорђевића *Рањено тело младожење: љубав, насиље и Песма над њесмама у освић раној модерној доба*. Он анализира испољавање средњовековног љубавног мистицизма у минијатурама рукописних књига намењених приватној побожности, насталим у западној Европи на почетку нововековне историје. Те минијатуре почивају на традицији искуственог и личног односа верника са

Богом и, посебно, идеји чулног стапања људске душе са Христовом. Заоденуте приказима младожење и невесте из Песме над песама, минијатуре су прожете сензуалним тоновима и идејом привлачности мукама наруженог Христовог тела које буди снажно саосећање.

Иако сконцентрисан на појединачни израз визуелне културе, текст Јелене Ердџан *Покров за јроб Марије Маніој и ишшање узора фунерарне (ре)презентације тела владара у кнежевини Молдавији у рано модерно доба* води у широко поље разматрања представљања тела покојника утемељеног на Христовом пострадалом људском телу, на којем је заснован концепт вечног тела хришћанског владара. Пример раскошног веза на свили, настао око 1476. у Манастиру Путна, открива сложене теолошке, идеолошке и политичке садржаје из којих израста фунерарна пракса и њој припадајућа визуелна култура, посебно представа владарског тела у православном ромејском свету.

Текст Олге Тодоровић *Анашомија паклене муке: прикази телесних казни на предсјавама Пакла у италијанској уметности 15. и шестог века* посвећен је нововековним приказима апокалиптичких и есхатолошких садржаја. Визуелни знаци који подстичу психосоматске сензације, проистекли из средњовековне сотериологије, нарочито су изразити у приказима паклених мука, традиционално уклопљених у представама *Страшној суди*. Одабраним примерима објашњава се судбина ове теме, класификована у два основна тока. Један је процес детаљног приказивања инферналних мука, а други је верна анатомска представа људске фигуре у телесној агонији, којом се истиче истинитост учења о васкрсењу тела што подразумева идеју корпоралности у загробном свету.

Милена Улчар у тексту *Насиље и емоција: сцене бичевања у Боки Кошорској раној модерној доба* проучава сложен однос вербалних и визуелних извора који приказују страдање Христа и светог Трипуна током барокног доба. Компарација различитих група извора показује да су они визуелни следили оновремене токове концептуализације насиља, док су вербални задржали старе обрасце описа мучења и дисторзија тела. Перформативни потенцијал обе врсте извора којима је посматрач био истовремено изложен имао је улогу изазивања његове емпатије и снажне психолошке и телесне идентификације са представљеним протагонистима страдања.

Вук Даутовић у тексту *Духовно ишшовање пределима ишшање и слике насиља у италијанским проскинишарционима 18. и 19. века: ишшање вишлејемских младенаца* објашњава илустрације ходочасничких водича кроз Свету земљу, писаних на грчком и српском језику. Двојна, вербално-визуелна структура ових књига имала је практичну

улогу усмеравања кретања по светој топографији, али и задатак мапирања духовног ходочашћа. У креирању телесног и духовног путовања посебан значај имале су илустрације са приказима експлицитног насиља јер су код верника подстицале непосредни доживљај страдања хришћанских мученика. Осим тога, ове представе могу се посматрати и као подршка настанка и развоја дечијих култова на Балкану.

Поглавље **ПОКОРАВАЊЕ, КАЖЊАВАЊЕ И ПОНИШТЕЊЕ ТЕЛА** почиње текстом Владимира Симића *Кажњавање њобуњених сирелаца 1698: две историјске композиције Захарије Орфелина у аустријском контексту*. Посвећен је анализи настанка, структуре и функције историјских композиција из богато илустрованих *Жишја Пејра Великог* из 1772. године. Разрађени реторички потенцијал ових илустрација чинио их је не само историјским документима и уметничким делима, већ и поузданом политичком пропагандом која је снажила ауторитет царске моћи у Рисији и у Хабзбуршкој монархији.

Трансформација структуре тела и насиља у уметности романтизма тема је текста **Игора Борозана** *Изойачено и узвишено: „Усековање љаве свейој Јована Крсџишеља“ Ђуре Јакшића*. Аутор анализира вишеструки карактер једног од најјезгровитијих израза концепта тамног романтизма у српском сликарству, насталог 1855. године. Указује на то да је представа декапитације из хришћанске повести, вековима прожета сложеним асоцијацијама и тумачењима, изграђена на формалним и концептуалним антитезама – светлости и тами, митском и савременом, религиозном и психолошком, еротском и патолошком. Те антитезе рефлектују сложени дух времена и уметников композитни лични и стваралачки идентитет.

Корпорални аспект женске побожности и ритуалног самокажњавања, проистекао из средњовековног, уградио се и у нововековне представе. О томе сведочи текст **Вање Стојковић** *Велики циљ одрицања: морџификација свейе Елизабейе Ујарске на слици Филипиа Калдерона*. Усредсређен је на настанак, структуру и доживљај приказа женске побожности из 1891. године. Та представа, која изражава изложеност и деградацију женског тела, проистиче из родног и естетског оквира викторијанског доба. Истовремено одбојна и привлачна, ослоњена на хагиографију и традицију и, посебно, на њихове театарске трансформације, изражава многе контроверзе краја 19. века.

Поглавље **МЕМОРИЈАЛИЗАЦИЈА ТЕЛА** отвара рад Ирене Ђировић *Тело и райно страдање: визуелизација хероја на самрџи у срџској умејношти 19. века*. Посвећен представама јунака страдалих у ратовима, текст указује да оне изражавају испреплетеност хришћанског концепта жртве и спасења, академских норми и класи-

цистичког третмана тела и његовог реторичног потенцијала. Обликовани у различитим медијима, ови прикази неповређеног тела хероја окруженог саборцима, породицом или алегоријским фигурама које га придржавају, оплакују и прослављају, били си носиоци симболичког значаја жртве и апотеозе страдалог ратника у националној *ars memoriae*.

Истовремено са таквом репрезентацијом, често на њу ослоњена, расла је и слика агонизоване смрти хероја, о чему се сазнаје из текста **Снежане Мишић** *Представа насилне смрти националног јунака: „Убиство Карађорђа“ Ђуре Јакишића*. Ауторка анализира сложени процес концептуализације и визуелизације мита о трагичном јунаку – оличењу врлине и националне борбе у чије име гине – на примеру насталом 1862. године. Указује да репрезентација идеје страдалог јунака, заснована на естетици европског историјског сликарства и личним уверењима уметника, постаје национална икона и симбол националне државе.

На сродним идејним и идеолошким концепцијама и визуелним обрасцима, али утемељена на растућем интересовању за легенде и еп, гради се слика трагичног јунака чије је чињење, или нечињење, изазвало серију катастрофа, а која се инкорпорира у успостављене националне историографије. Тај процес и такав трагични херој, оличен стоичком фигуром у средишту агоније, тема су текста **Ане Костић** *Историја, њозоришће и слика мучења: „Ђурађ Бранковић“ Кароља Оберњика и Леона Коена*. Компарацијом са позоришном драмом из средине 19. века, ауторка открива густе слојеве Коенове слике, данас најжалост познате једино преко илустрације публиковане 1899. у часопису *Искра*.

Поглавље **НАСИЉЕ И ЖЕНСКО ТЕЛО** почиње текстом **Катарине Јовић** *Појчињеност, њодсмјех и насиље на њредставама жена из салонских крујова: њроблематизација идеје о ѡрађанским салонима као аренама родне еманипације*. Текст преиспитује концепт грађанских салона као места ослобађања и једнакости жена и указује на то да су они били и простори опресивних родних пракси. Многи вербални и визуелни примери, настали од краја 18. до краја 19. века у водећим европским центрима, потврђују вишезначни однос према женама и изражавају и подстичу родну дискриминацију. Посебно они који приказују женску пасивност и потчињеност, као и подсмешљиву еротизацију и гротескну трансформацију женског тела.

Рад **Олге Жакић** *Визуелизација еволутивне ѡрошлости људи на ѡпримеру слике „Оѡмица у каменом добу“ Пола Жамена* анализира прожимање концепта еволуционизма и француског сликарства у

другој половини 19. века на примеру приказа отмице и лова на жену. Одабрана слика, настала 1888, не приказује жену као пасивну жртву мушког предатора попут већине истовремених, већ као активну учесницу окршаја. Но, и поред тога, пример је приказа еротизованог, агонизованог и потчињеног женског тела којем је концепт дарвинизма био изговор.

Ово поглавље, као и зборник, завршава се текстом Исидоре Савић *Између Ероса и Танатоса: њредстави Саломиној њлеса као њројекција женској насиља у уметности и симболизма*. Он показује да је страх од стварања *femme nouvelle* која захтева еманципацију, потпомогнут античким митовима и библијским наративима, *научним* судовима о женској инфериорности, као и друштвеним конвенцијама, налазио своју визуелизацију кроз лик Саломе. Прожета амбивалентним родним односима и утицајима из књижевних и музичких остварења, Салома је била честа антихероина у визуелној култури симболизма. Примери које стварају европски и југословенски вајари, настали крајем 19. и почетком 20. века, истичу њену садистичку природу, оличену еротизованим нагим телом.

Саша Брајовић, уредница

БЕЛЕШКЕ О АУТОРИМА

Др Саша Брајовић је редовна професорка на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Посвећена је истраживању европске нововековне уметности, посебно у медитеранској области Црне Горе. Од њених научних монографија овом приликом се издвајају оне посвећене маријанској побожности у Боки Которској (2000. и 2006), *Ренесансно сојство и њориреи* (2009) и књига чији је велики део посвећен представама човека и друштва у временима кризе – *Визуелна култура медитеранске Црне Горе* (2019). Уредница је међународног зборника *Beyond the Adriatic Sea: A Plurality of Identities and Floating Borders in Visual Culture* (2015) и ауторка изложбе *Имаинарни вртови Ибера Робера* у Народном музеју Србије (2012). Представљала је матично одељење у Савету Филозофског факултета (2011–2014). Чланица је већа научних центара матичног факултета, као и Савета Лексикографског центра и Института за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош“ ЦАНУ. Добитница је награде *Павле Васић* Удружења ликовних уметника Србије за књигу *Лујо Давичо – конјуре идентитета* (2019).

Др Јаков Ђорђевић је научни срадник на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду на којем је завршио основне и мастер студије и 2019. докторирао са темом *Представе умируће мртвои и васкрслои тела у византијској уметности од 12. до 15. века*. Фокус његовог истраживања су средњовековне представе тела у контексту родног испољавања и сексуалности. Добитник је награде Народног музеја Србије за најбољи завршни рад (2014).

Др Јелена Ердџан је редовна професорка на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Њена истраживања усмерена су на средњовековну уметност Византије и западне Европе, са посебним фокусом на област Балкана и Медитерана.

Међу њеним научним студијама истичу се монографије *Chosen Places: Constructing New Jerusalems in Slavia Orthodoxa* (2017) и *Балкан и Медитеран. Културни трансфер и визуелна култура у средњовековно и рано модерно доба* (2019). Чланица је уређивачког одбора издавачке куће *Brepols*, као и уредништва часописа *Зограф* и *Зборника Народног музеја у Београду*. Предавала је по позиву на више универзитета, укључујући Принстон. У два мандата је обављала дужност продеканке за науку и међународну сарадњу матичне установе, на којој је основала Центар за међународну сарадњу и односе са јавношћу, као и Центар за студије јеврејске уметности и културе. Чланица је Управног одбора Музеја жртава геноцида у Београду и Археолошког института у Београду. Одликована је орденом *Kavayera del Ladino* за допринос у развоју сефардских студија.

Олга Тодоровић је истраживач-сарадник на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду на којем је завршила основне и мастер, а 2021. уписала и докторске студије. Као студент генерације добила је награду за изузетан успех у студирању (2020). У оквиру Erasmus+праксе боравила је на *Max-Planck-Institut*-у Института за историју уметности у Фиренци (2024). Ради на изради докторске дисертације *Визуелне стилистике представљања оноспраној у италијанској ренесансној уметности*.

Др Милена Улчар је научна сарадница на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду на којем је завршила основне, мастер и докторске студије. Била је стипендиста Универзитета у Редингу (*Early Modern Research Centre*) уз сарадњу *Society for Renaissance Studies* (2014) и фондације *The British Scholarship Trust* на Универзитету у Кембриџу, на којем је добила награду *Воја Кондић* за најбоље искоришћен студијски боравак (2016). Међу њеним научним радовима издваја се монографија *Парадокс ијелесној. Реликвијари у Боки Кошорској од 17. до 19. вијека* (2022).

Др Вук Даутовић је научни сарадник на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду на којем је завршио основне, мастер и докторске студије. Специјализован је за проучавање уметничког обликовања сребра и развоја златарства по подручју југоисточне Европе. Био је стипендиста Шпанског националног истраживачког савета (CSIC) и Универзитета Комплутенса у Мадриду (UCM). Од његових студија истичу се монографије *Ризница Саборне цркве у Београду* (2023) и *Ризница Саборне цркве Вазнесења Господњеј у Чачку* (2024).

Др Владимир Симић је редовни професор на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Посвећен је истраживању нововековне, посебно националне уметности створане током 18. века. Главни је и одговорни уредник *Зборника за ликовне уметности Матице српске* и стални сарадник Галерије Матице српске са којом је реализовао више ауторских пројеката – монографија и изложби од којих се издвајају: *Сава Текелија – велики српски добротвор* (2010), *За љубав оцабине: иашириотизам у српској култури 18. века* (2012), *Арсеније Теодоровић и српска црква у Будиму* (2017), *Крачун* (2019). Добитник је награде Спомен-збирке Павла Бељанског (2003). Члан је *Немачкој груписа за проучавање 18. века* и стипендиста Харвардског универзитета, Аустријске академије наука (ÖAW) и Херцог Аугуст библиотеке у Волфенбителу (НАВ).

Др Игор Борозан је редовни професор на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Тежиште његовог научног интересовања је европска и национална уметност 19. века и првих деценија 20. столећа. Члан је редакција стручних часописа *Зборник Народног музеја*, *Зборник Матице српске за ликовне уметности*, *Саопштења*, *Наслеђе* и *Peristil*. Од 2018. члан је управних одбора Народног музеја у Београду и Галерије Матице српске. Добитник је награде Спомен-збирке Павла Бељанског (2006) и награде *Веселин Лучић* (2019) за најбољу научну монографију на Универзитету у Београду – *Сликарство немачког симболизма и његови одјаци у култури Краљевине Србије* (2018). Добио је награду ИСОМ-а за најбољу изложбу одржану у САНУ – *Влахо Буковац, сликарство неуролошке лейоше*, као и за књигу године – *Уметнички преображаји Влаха Буковца у контексту европског сликарства* (2021). Аутор је изложби *Живот – Сан – Смрт. Европски оквири српског симболизма* у Галерији Матице српске (2021/2022) и *Урош Предић: достојанство свакидашњице* у Галерији САНУ 2024. године.

Вања Стојковић је истраживач-сарадник на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду на коме је завшила основне и мастер, а 2021. уписала и докторске студије. Ради на изради дисертације *Религиозно сликарство у католичким црквама на територији Торињалске жупаније 1846–1918*.

Др Ирена Ђировић је доценткиња на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду и научна сарадница у Историјском институту Београд. Област њеног истраживања је српска уметност 19. века са фокусом на однос родне политике и

визуелне културе, грађанску културу и уметност, као и на сакралну уметност. Коауторка је монографије *Храм Усијења Пресвете Богородице у Собини* (2020) и ауторка књиге *Слике жена у српској уметности и друге половине 19. века* (у припреми).

Др Снежана Мишић је музејска саветница Галерије Матице српске. На Филозофском факултету Универзитета у Београду је завршила основне, мастер и докторске студије. Бави се истраживањем и проучавањем националне уметности и визуелне културе 19. века. Међу њеним научним радовима посебно се истиче монографија *Ђура Јакшић* (2020). Ауторка је и коауторка многих изложби, међу којима се истичу *Живој – Сан – Смрт. Европски оквири српског симболизма* (2021/2022), *Паја Јовановић и Густав Климт. Једна епоха, два уметника, три музеја* (2023/2024) и *Урош Предић. Живој посвећен лепој и уметности/ Достијанство свакидашњице* (2022/2023, 2024). За изложбу *Ђура Јакшић. Између мита и стварности* добила је награду Музејског друштва Србије *Михаило Валићковић* (2019).

Др Ана Костић је ванредна професорка и научна сарадница на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Њен научни рад је усмерен на истраживање уметности и визуелне културе у Србији 19. века, посебно на односе црквене уметности и националне идеологије, државе и друштва. Међу њеним научним радовима издвајају се монографије *Црквена уметност у Кнежевини Србији 1830–1882* (2022) и *Од руина до крунисане цркве: манастир Жича у 19. веку* (2022). Коуредница је зборника *Студије визуелне културе Балкана. Добитница је награде Проф. др Каширина Амброзић* (2010). Управница је Центра за визуелну културу Балкана Филозофског факултета.

Катарина Јовић је истраживач-сарадник на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду на којем је завршила основне и мастер, а похађа и докторске студије. Као студент генерације добила је награду за изузетан успех у студирању (2017). Добитница је SYLFF стипендије Токио фонда за докторанде и DAAD гранта на *Institut für Kunst und Bildgeschichte – IKB Хумболтовог универзитета у Берлину*. Пише докторску дисертацију *Визуелна култура грађанских салона у Боки Крајевској током 19. века*.

Др Олга Жакић је истраживач-сарадник на Институту за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. На Одељењу за историју уметности истог факултета је завршила основне, мастер и докторске студије и 2004. одбранила дисертацију

Еволуционизам у француској уметности групе половине 19. и почетком 20. века. Од њених радова истиче се монографија Дарвинизам у француској уметности групе половине XIX века (2017).

Исидора Савић је кустоскиња Музеја града Београда задужена за Збирку за ликовну и музичку уметност до 1950. године. На Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду завршила је основне и мастер, а 2017. уписала и докторске студије. Фокус њеног научног интересовања је сликарство симболизма. Ауторка је и коауторка изложби *Појед изблиза: аџеље Паје Јовановића* (2018), *Избор слика из колекције Музеја града Београда* (2021) и *Бетта Вукановић – класик модерне* (2022).

CIP – Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

7.049:316.624“14/18“(082)

НАЦИОНАЛНА научна конференција Тело и насиље у уметности и визуелној култури раног модерног доба (2024 ; Београд)

Зборник радова Националне научне конференције Тело и насиље у уметности и визуелној култури раног модерног доба / уредница Саша Брајовић. – 1. изд. – Београд : Универзитет, Филозофски факултет, 2024 (Београд : Досије студио). – 333 стр. : илустр. ; 24 cm

Према предговору, конференција је одржана 29. маја 2024. у Београду.

– Стр. 7: Предговор / Саша Брајовић. – Стр. 9–14: Увод у зборник Тело и насиље у уметности и визуелној култури раног модерног доба / Саша Брајовић. – Белешке о ауторима: стр. 329–333. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. – Summaries.

ISBN 978-86-6427-345-9

а) Ликовна уметност – Мотиви – Насиље – 15в–19в – Зборници

COBISS.SR-ID 160974857